

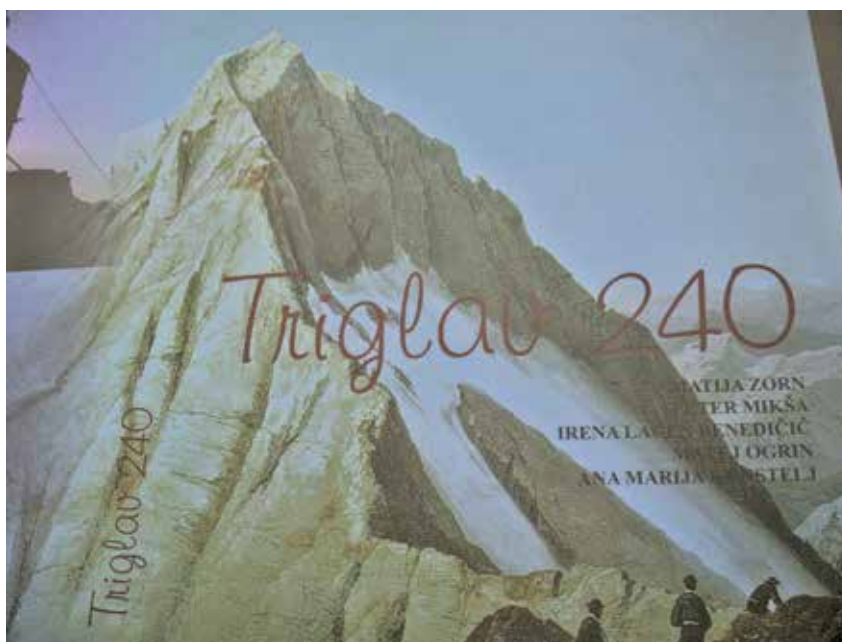
Herman Berčič

Triglav – gora naših gora in simbol slovenstva

Izvleček

V začetku junija 2018 je bil v Mojstrani v Slovenskem planinskem muzeju organiziran dvodnevni posvet o Triglavu in triglavskem pogorju. Ob pomembnih obletnicah, povezanih s Triglavom, so številni strokovnjaki z različnih strokovnih področij obravnavali posamezne vsebine, ki so bile tesno povezane in prepletene z očakom Triglavom. V ospredju so bila področja »Triglav v zgodovini«, »Triglav kot simbol«, »Triglav in dediščina«, »Narava in Triglav«, »Triglav v luči turizma« in druga. S posameznih področij so bila dodana nova spoznanja in ugotovitve, ki so obogatila že dosedanja védenja o našem najvišjem vrhu in gori vseh gora. Triglav kot simbol slovenstva je bil obdelan z več zornih kotov in gledišč, ostaja pa temeljno spoznanje, da je treba to veličastno goro, skladno z naravovarstvenimi načeli in trajnostnim razvojem, ohraniti tudi naslednjim rodovom.

Ključne besede: Triglav, jubileji, simboli, slovenstvo, pristopi, šolska mladina, družina, športni – gorski turizem.

Prva upodobitev Triglava z najavo posveta. Foto upodobitve s posveta: Herman Berčič

Triglav – the mountain of all mountains and the epitome of the slovenian identity

Abstract

At the beginning of June 2018, a two-day conference was held in the Slovenian Alpine Museum in Mojstrana on the subject of Mt Triglav and its mountain range. Mentioning important anniversaries associated with Mt Triglav, many experts from different fields of expertise delved into various subjects that are closely connected with the mighty peak. The key themes included "Triglav in history", "Triglav as a symbol", "Triglav and heritage", "Nature and Triglav", "Triglav in the light of tourism" and many more. New findings and discoveries were presented in various fields, thus adding important information to our knowledge about the highest Slovenian peak, i.e. the mountain of all mountains. Mt Triglav as the epitome of the Slovenian identity was discussed from several perspectives, however the recurring thought was that we must preserve this mighty mountain for the next generations in accordance with environmental principles and sustainable development.

Keywords: Triglav, jubilees, symbols, Slovenian identity, approaches, school, youth, family, mountain sport tourism

■ Uvod

O Triglavu in njegovem gorskem svetu je bilo že veliko napisanega. Ob letošnjem jubileju (2018), ko praznujemo 240. letnico prvega dokumentiranega vzpona na Triglav, pa je bil na začetku poletja v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani organiziran dvodnevni strokovni posvet »Triglav 240«. Organizirali so ga Gornjesavski muzej Jesenice, Slovenski planinski muzej; Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Geografski inštitut Antona Melika in Univerza v Ljubljani, Oddelek za zgodovino in Oddelek za geografijo.

Vsebinsko je bila obletnica prvega vzpona na Triglav dodana tudi 240. obletnica prve upodobitve Triglava, 125. obletnica ustanovitve Slovenskega planinskega društva in 100. obletnica I. svetovne vojne in bojevanja v gorah. To je bila tudi priložnost za obogatitev pisnega gradiva o Triglavu in njegovega bližnjega gorskega okoliša. Kraj posveta je bil namenoma izbran, saj muzej sam po sebi razkriva veliko tega, kar nas Slovence veže na planinski in gorski svet. Ta nam je skozi posamezna zgodovinska obdobja veliko dajal in nas povezoval. Vse do danes je slovenski narod ostal tesno povezan z gorskim svetom in s Triglavom. Zato je tudi obstal in simbolna oznaka »dežele na sončni strani Alp« med drugim govori tudi o narodni identiteti in narodovi pripadnosti.

Kot je znano, nosi Triglav v sebi simbol slovenstva, hkrati pa je to najvišja gora na

naših tleh. Ima pa še več drugih pomenov, ki so povezani z lepotami gora, razsežnostmi gorskega sveta in s povsem naravnim človekovim odzivom, da bi ga dosegel in polno doživel. Vzponi in pohodi na Triglav so bili vselej izziv skozi vso našo planinsko, gorniško in alpinistično zgodovino.

Na posvetu, ki je bil zelo dobro organiziran in obiskan, je več kot 40 avtorjev pripravilo 36 prispevkov. Ti so z različnih zornih kotov osvetljevali goro naših gora in odgovarjali na številna vprašanja, ki jih prinaša sedanjí čas in razvitost sodobne informacijske tehnologije ter različnih strok. Organizatorji in snovalci posveta so zato skrbno izbrali programsko zasnovo posveta in poskrbeli za uravnoteženo obravnavo.

■ Programska zasnova posveta

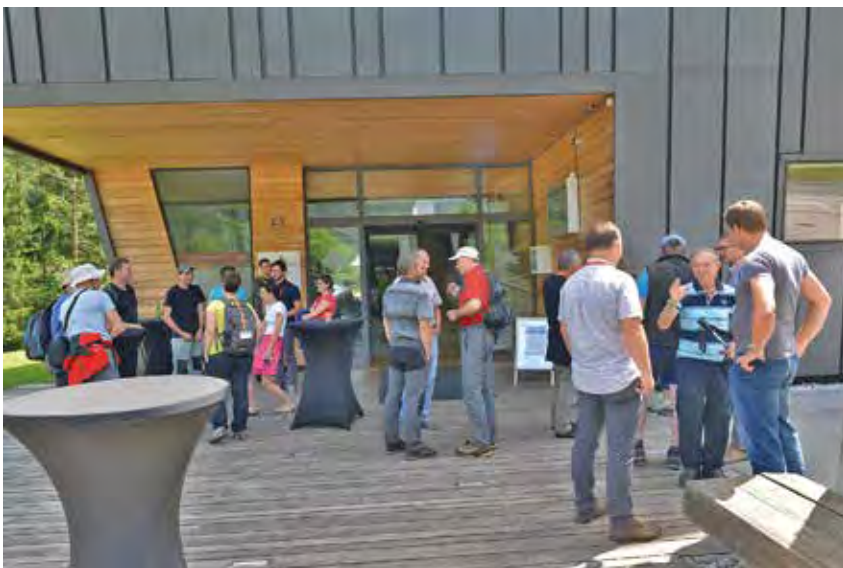
Snovalci programa so želeli z več zornih kotov ter znanstvenih in strokovnih področij obravnavati Triglav in triglavsko pogorje ter razkriti doslej še ne odkrita ali pa premalo pojasnjena spoznanja, ki so povezana s simbolom naših gora. Znano je, da je bil Triglav starim Slovanom sveta gora in božanstvo, zato so ga častili kot boga. Mnogo kasneje pa je postala gora mesto raziskovalnega in umetniškega navdiha, pa tudi simbol narodnega upora in ponosa. Skozi posamezna razvojna obdobja so se nizala spoznanja in ob prvih vzponih tudi izkušnje, povezane z neposrednim stikom z gorsko naravo in njenim okoljem. Danes

prepoznavamo Triglav z vsem njegovim gorskim okoljem kot izjemno naravno in kulturno dediščino, hkrati pa je simbolika naše najvišje gore vidna v mnogih obeležjih. Zato upravičeno govorimo, da je Triglav poleg tega, da je najvišji vrh naših Julijcev, hkrati tudi simbol slovenstva.

Navedeni posvet ni bil prvi v nizu obravnav in razprav o Triglavu ter o njegovem pomenu za slovensko planinsko, gorniško in alpinistično kulturo. Ob pripravah na dvestoletnico prvega vzpona na Triglav je bila leta 1976 organizirana »javna tribuna«, prispevki pa so bili objavljeni v »Triglavskem zborniku« (1976). Nekaj let kasneje pa so bili še v nekoliko večjem številu objavljeni v knjigi »Triglav gora naših gora« (Strojin, 1980). Na tej osnovi torej in ob željah dognati in spoznati kaj novega je bila pripravljena vsebina posveta »Triglav 240« ter program predavanj in predstavitev.

Organizatorji so se odločili za tematsko razdelitev po posameznih izbranih strokovnih in znanstvenih področjih. Naj na kratko navedemo nekatere vsebinske predstavitve po posameznih področjih. V okviru zgodovinske obravnave so bili med drugimi predstavljeni naslednji: »Kako je Triglav pristal v grbu Republike Slovenije«, »Aljažev stolp – zgodba z naslovnice leta 1895«, »Pravi začetek reševanja v slovenskih gorah: reševanje Antona Korošca 6. julija 1822 s Triglava« in drugi. V drugem programskem delu, kjer so se prepletala spoznanja s področij zgodovine, geografije in geodezije, naj navedemo naslednje: »Po sledih arhivskih dokumentov na Triglav: 0b 111 – letnici vzpona«, »Triglavski ledenik – sedem desetletij rednih opazovanj in meritev«, »Jugoslovanski kralj Peter II. Karadjordjević na Triglavu«. Bilo pa je še več drugih. V okviru športa in turizma ter tudi v povezavi z nekaterimi drugimi področji so bili med izbranimi predstavljeni tudi naslednji prispevki: »Triglav z vidika športnega turizma«, »Planinstvo na Fakulteti za šport – od Golovca do Triglava«, »Triglav v športu«, »Triglavska severna stena in prvi vzponik« in še nekateri drugi.

V skupini prispevkov, ki so govorili o dediščini, arheologiji in zgodovini oziroma o njihovem prepletanju, so bile med drugimi predstavljene tudi naslednje teme: »Gorska identiteta Slovencev«, »Gorništvo in Triglav: sedanjost v luči njune prvobitnosti«, »Najstarejše postojanke v Vzhodnih Julijskih Alpah« in »Triglav – moj dom?«. V tem širšem izbranem tematskem področju je bilo tudi v povezavi z geografijo predstavljenih več prispevkov in med njimi tudi naslednji:

Udeleženci posveta pred Slovenskim planinskim muzejem. Foto: Jerneja Fridl

»Snežni plazovi v Triglavskem pogorju«, »Triglav sveta gora med mitom in resničnostjo«, »Gorsko vodništvo v Triglavskem pogorju – od nekdaj do danes« in »Predlog Albina Belarja za zavarovanje Doline Triglavskih jezer (1908)«. V sklepnem delu smo sledili predstavitev, v katerih so se skozi prizmo dediščine prepletala spoznanja zgodovine, geografije in etnologije. Med posameznimi prispevki so bili tudi naslednji: »Bohinjska podružnica TK Skala«, »Določitev meje na Triglavu in vojašnica Morbegna«, »V spomin na 145. letnico gorniškega društva Triglavski prijatelji (1872 – 2017)« in »Triglavsko podzemlje«.

Tako zasnovan program dvodnevne posveta, kjer so se prepletali slikovni in filmski prikazi z ustreznimi vsebinskimi razlagami, je bil v bistvu temelj za nova spoznanja.

■ Nekatera pomembnejša spoznanja posveta

Glede na relativno veliko število prispevkov in predstavljenih vsebin v nadaljevanju predstavljamo le nekatere med njimi.

Mikša (2018) v članku o »Gorski identiteti Slovencev« razkriva vsa zgodovinska ozadja in tudi sodobne poglede ne le različnih strokovnjakov, marveč tudi Slovencev in Slovencev nasploh, o Triglavu kot simbolu slovenstva. Ta del slovenske naravne dobrine in narodne dediščine naj bi bil zaradi svojega pomena zanimiv tudi za športne pedagoge. Našo pedagoško in strokovno dejavnost v temeljih povezujemo tudi z aktivnostmi v naravi, kjer imajo obiski planinskega in gorskega sveta pomembno mesto. K temu pa je treba dodati še skrb za spodbujanje zavesti o pripadnosti svojemu narodu, ki ga imajo nekatere države visoko razvite. Športni pedagogi, zlasti pri vodenju pedagoškega procesa športa, lahko pri tem odigrajo pomembno vlogo.

»Slovenske gore so se skupaj s Triglavom skozi posamezna zgodovinska obdobja in nacionalni boj trdno usidrale v narodno identiteto Slovencev in postale vidni simbol razpoznavanja. Tako kot drugi alpski narodi smo tudi Slovenci v gorah skovali velik del narodne mitologije. Gorsko mitologijo smo uspešno prenesli v slovenski kulturni prostor, v katerem se ohranja in krepi ter ga hkrati zaznamuje« (Mikša, 2018).

Ta spoznanja in védenja moramo nenehno prenašati na mlade generacije, vse od

Avditorij posveta z udeleženci. Foto: Jerneja Fridl

osnovnošolskih generacij, preko srednješolcev do študentov oziroma univerzitetne ravni, kjer naj bi bila študentska populacija še zadnjič deležna načrtnega in programiranega ozaveščanja. In to predvsem preko raznolikih dejavnosti v naravi, ki so povezane s planinskimi pohodi in gornškimi turami. To bi torej moral biti pomemben prispevek našega strokovnega in pedagoškega delovanja k višji stopnji ozaveščanja in zavedanja o pomenu biti Slovenec ter o pripadnosti slovenskemu narodu. Prav s tem pa je povezan tudi Triglav, ki je postal pomemben in nezamenljiv simbol slovenstva.

Zanimiv prispevek »Triglav – moj dom?« sta predstavili avtorici (Mrak, Zupanc, 2018), ki govori o odnosu osnovnošolcev in odraslih

prebivalcev Slovenije do Triglava. Z anketo, ki je zajela osem osnovnih šol iz različnih regij Slovenije, sta v pilotski študiji želeli odgovoriti na vprašanje »Ali je Triglav še simbol Slovincem«, posebej mladim. Hkrati je bilo postavljeno vprašanje odnosa do Triglava in tudi odnosa do slovenstva. Učenci 6. in 9. razredov so izpolnjevali kratko anketo, učenci 3. razredov pa so izvedli nalogo risanja simbolov, ki naj bi bili povezani s slovenstvom in Triglavom kot pomembnim simbolom. S pomočjo izbranega vzorca odraslih oseb iz različnih krajev Slovenije pa naj bi ugotovili, kako odrasli vplivajo na prenos Triglava kot simbola na mlajše.

S trditvijo, da naj bi vsak pravi Slovenec vsaj enkrat v življenju stal na vrhu Triglava, se je strinjalo 41,0 % odraslih anketirancev

Dr. Peter Mikša, eden izmed snovalcev posveta za govornico. Foto: Herman Berčič

Bivši minister za kulturo Tone Peršak z udeleženci posveta. Foto: Herman Berčič

in slaba tretjina (31,0 %) učencev. Oddaljenost šole ali kraja od Triglava prav tako vpliva na odnos do našega najvišjega vrha in posledično tudi do simbola Slovenk in Slovencev. Bližje, kot je kraj ali šola, več je zanimanja za Triglav in za poti, ki vodijo k njegovemu vrhu. Med odraslimi anketiranimi jih je 4,7 % že bilo na Triglavu, 39,0 % pa je bilo takih, ki to še nameravajo storiti.

Triglav še ostaja simbol Slovencev, pa tudi mladim, vendar pa slednjim ob določenih izkušnjah, predvsem v družinskem okolju. Družina je namreč zelo pomemben dejavnik pri ozaveščanju in oblikovanju odnosa mladih do Triglava in vsega, kar je povezano z njim. Največji vpliv družine se kaže pri bohinjskih učencih, kjer je družina v 83,0 % že bila na Triglavu. Prepoznavanje Triglava kot pomembnega je med učenci dobro, na kar gotovo vpliva poznavanje državnih simbolov, ki so zahtevani z učnim načrtom. Vpliv šole je pri tem pomemben, še zlasti pa imajo veliko vlogo učitelji pri izbiri teme, s katero se ukvarjajo učenci.

Med zanimivejšimi predstavitvami naj omenimo prispevek večjega števila avtorjev (Mrak, Odar, Krek, Marolt, Breznik, 2018) z naslovom »Značilnosti pristopov na najvišjo goro v Sloveniji (Triglav, 2864)«. Avtorji so z izvedeno raziskavo želeli pridobiti najpomembnejše informacije in podatke o pohodih in turah na Triglav. Do njihove prve študije (Mrak s sodelavci, 2017) sistematičnega zbiranja podatkov o vzponih na Triglav praktično ni bilo. Glede na vsakoletni vse številčnejši obisk Triglava, ki je

ob preveč množičnem obisku v poletnih mesecih lahko ekološko oziroma naravovarstveno moteč, se postavlja vprašanje optimalnega (dnevnega) obiska Triglava in visokogorja nasploh. Doseči bo namreč treba dinamično ravnovesje pohodov in vzponov, kjer pa moramo dati varovanju okolja več poudarka kot doslej. V bistvu morajo biti gorske lepote in krajinsko bogastvo gora v ospredju naše obravnave. Dejstvo je, da Triglav z gorskim okolišem (in celotni Triglavski narodni park) predstavlja Sloveniji posebno vrednoto. Ta je močno prisotna tudi v zavesti prebivalstva. To je bilo eno izmed vodil raziskovalcev, da bi pridobili potrebne podatke o smereh, pogostosti in številu pohodov ter vzponov na Triglav.

Želje in cilji raziskovalcev pa so bili s pomočjo izbranih vsebinskih vprašanj usmerjeni tudi tako, da bi lahko »prepoznali dinamiko in značilnosti vzponov ter osnovne značilnosti gornikov, ki gredo na Triglav ter določili osnovni profil obiskovalca Triglav« (Mrak in sod., 2018). Velika večina vprašanih (86,0 %) se je na Triglav povzpela vsaj enkrat, manjše število pa tudi večkrat. Zanimivo je, da je kar 42,7 % vprašanih opravilo vzpon v enem dnevu, kar kaže na primerno psihofizično pripravljenost planincev in gornikov. Več kot tretjina (38,0 %), pa je opravila navedeni vzpon v dveh dneh.

V širšem območju Triglava je število nočitev v planinskih postojankah pomemben posredni podatek za ugotavljanje števila vzponov na Triglav. V zadnjih dveh sezonah

(2016, 2017) je bilo zabeleženih povprečno 34.000 nočitev na sezono. Kot navajajo avtorji pa je ob dejstvu, da je visok tudi enodnevni obisk, število vzponov še bistveno večje. Ocenjujejo, da je skupno letno število vzponov na Triglav vsaj med 50.000 in 60.000.

Pričakovano se večina odloča za vzpon v družbi oziroma v skupini do pet oseb. Takih je bilo na osnovi anketnih odgovorov 45,0 %, ena tretjina (33,0 %) gre v dvoje, manjši del planincev in gornikov (11,0 %) pa opravi vzpon samostojno. Za raziskovalce dinamične vzponov je bilo tudi zanimivo vprašanje, kakšno oziroma katero smer izberejo planinci ali gorniki. Enodnevni pohodniki običajno začnejo vzpon preko dolin Krme in Vrat, dvodnevni obiskovalci Triglava pa se raje odločijo za pot iz Bohinja ali Pokljuke. Med planinci in pohodniki so torej pomembne razlike, pot iz Trente pa v enakem številu uporabljajo tako tisti, ki se odločijo za enodnevno turo, kot tudi tisti, ki si za to vzamejo dva dneva.

Razumljivo je, da planinci in gorniki najraje obiskujejo Triglav poleti in jeseni, v zimskem času pa je teh zelo malo (2,0 %). Kar da hodijo v skupini, se v večini odločajo za dvodnevno turo ali več, če pa so samohodci ali pa v dvoje, pa turo opravijo v enem dnevu. Največ vprašanih (93,0 %) se je na pot proti vrhu odpravilo po markirani poti.

Zakaj Slovenke in Slovenci tako radi obiskujejo Triglav in kaj jim pomeni ta nevsakdanji vzpon? To je bilo smiselno vprašanje, ki si so ga zastavili tudi raziskovalci. Pohod na Triglav večina anketiranih (54,0 %) visoko vrednoti, predvsem kot narodni simbol, hkrati pa kot najvišjo goro v Sloveniji. Razgledi z vrha in uživanje ob pogledih na neokrnjeno gorsko naravo in gorovje v soseščini so zelo cenjeni, prav tako doživetja na poti in v naravi nasploh. Zanimiva so tudi naključna srečanja z drugimi planinci in gorniki. Vse to uvrščajo med kakovostne izkušnje, še posebej pa so ponosni na trenutek, ko stopijo na vrh Triglava in podoživljajo pristno veselje ob Aljaževem stolpu.

Moteč dejavnik, ki spremlja številne gornike na Triglav (73,0 %), je velikokrat preveč množičen obisk, saj se neprekinjena kolona obiskovalcev vije vse od Kredarice, preko Malega Triglava do vrha in seveda tudi nazaj. Za nekatere (16,0 %), je nesprejemljivo tudi neprimerno vedenje planincev, še posebej moteče pa je prekomerno pitje alkoholnih pijač in nerazumljivo odlaganje ter ometavanje odpadkov.

Raziskovalci navajajo, da so zaradi dobre prometne povezanosti in dostopnosti zlasti v poletnem in jesenskem času te poti zelo obremenjene, še posebej, ko gre za enodnevne vzpone. Dolina vrat je vsled tega najbolj priljubljeno in hkrati obremenjeno izhodišče, zato bi skladno z načeli trajnostnega razvoja morali urediti tudi trajnostni dostop v dolino. Vzporedno s tem pa bi morali uvesti poseben nadzorovan režim za vzpon na vrh, še posebej v poletnem času. Namreč trendi vzponov na Triglav kažejo na vsakoletno povečanje, kar v določeni meri že ogroža naravno gorsko okolje, zmanjšuje varnost na poteh in znižuje raven doživljanja gorske narave ob vzponu. Zato »bodo potrebni določeni ukrepi v obliki načrtovanih in nadzorovanih vzponov, ki bodo temeljili na okoljskih in socialnih kriterijih nosilne zmogljivosti« (Mrak in sod., 2018).

Na posvetu v Mojstrani je s prispevkom sodeloval tudi avtor pričujočega članka z naslovom »Triglav z vidika športnega turizma« (Berčič, 2018). V njem utemeljuje smiselnost obravnave navedene tematike. Namreč tovrstne obravnave so bile do sedaj razmeroma redke in bolj ali manj povezane s posameznimi objavami različnih pohodniških in planinskih poti, ki so vodile v triglavski gorski okoliš in tudi na sam Triglav. Celostne obravnave Triglava z vidika športnega oziroma gorskega turizma, pri čemer imamo v mislih predvsem strokovno obravnavo, do sedaj nismo zasledili.

Športni turizem je v bistvu sestavni del turizma in fenomen današnjega časa. V številnih evropskih državah je visoko razvit in zavzema pomembno mesto v narodnem gospodarstvu. Postopno se razvija tudi v Sloveniji. Povezovanje športa in turizma je skladno s sodobnimi trendi preživljanja aktivnega oddiha, gorsko okolje pa izjemna naravna destinacija (območje) za sproščanje in pridobivanje novih moči za življenje in delo (Berčič in sod., 2010).

Triglav in njegov gorski okoliš, ki ga smiselno povezujemo s športnim turizmom, pa je mogoče obravnavati tudi z vidika posameznih vrst športnega turizma. Posebej lahko govorimo o pohodniškem in gorniskem (gorskem) turizmu. Za Triglav in njegovo okolico, ki sta kar nekaj mesecev pod snegom, je zanimiva obravnava tudi z vidika zimsko-športnega turizma. V zvezi s tovrstno obravnavo pa je zaradi postopnega dviga znanja in ozaveščenosti o ohranjanju naravnih danosti v gorskem okolju vse bolj v ospredju tudi trajnostni športni turizem.

Glede na to, da je Slovenija alpska dežela in ima tako zelo dobre naravne pogoje, klimo in relief za razvoj pohodniškega in gorniškega turizma, sta pohodniški in gorniški turizem vsekakor lahko pomembna dela ponudbe športnega turizma« (Berčič in sodelavci, 2010). To seveda še posebej velja za Triglavsko pogorje in sam Triglav s številnimi ostenji in grebeni.

Razvejanost poti v triglavskem pogorju je res velika, njihovo raznolikost pa spoznamo, ko se odpravimo na vrh Triglava. Na osnovi dostopnega podatka je bila prva markirana pot iz Bohinja na Triglav urejena leta 1879. Od tedaj vodijo na Triglav številne markirane in zavarovane poti. Možni so dostopi iz posameznih alpskih dolin in drugih izhodišč, kot so opisani v številnih izdajah planinskih vodnikov in prikazani na planinskih kartah Planinske zveze Slovenije.

Posejanost pogorja s planinskimi kočami omogoča pohodnikom in gornikom razmeroma varne poti v smislu načrtovanja posameznih gorniških tur. Ob upoštevanju vseh napotkov in priporočil za gibanje v sredogorju in visokogorju v vseh letnih časih, o čemer je pred 40-timi leti posebej izčrpno pisal Šegula (1978), se ture lahko končajo z velikim zadovoljstvom udeležencev in gornikov.

Triglav je s svojimi zasneženimi okoliškimi pobočji in največkrat zadosti debelo snežno odejo, ki večkrat traja do zgodnjega poletja, vedno vabil pohodnike, gornike in turne smučarje, da bi okusili čar zimskega vzpona in spusta na smučeh. Triglavski smuk je vsako leto privabljal znatno število ljubiteljev gora in smučanja, zlasti v spomladanski meseci, pa tudi sicer v zimskem času. Zasneženi Triglav je s svojimi gorskimi razsežnostmi privabljal številne gornike in alpiniste predvsem z neokrnjeno zimsko naravo in krajinskim bogastvom. Na osnovi navedenega je Triglav z gorskim okoljem posebej zanimiv tudi za razvoj zimsko-športnega turizma.

Ko govorimo o športnem turizmu v povezavi s Triglavom in njegovim visokogorskim okoljem, moramo zaradi generacij Slovencev in Slovencev, ki prihajajo za nami, posebej upoštevati tudi načela trajnostnega športnega turizma. To v bistvu pomeni, da naj obiskovalci, posamezne izbrane dejavnosti, ki se izvajajo v navedenem gorskem okolju, torej pohodništvo, planinstvo, gornišstvo ali alpinizem, upoštevajo sedanje in bodoče ekološke vplive ter potrebe okolja in okoliškega prebivalstva.

Avtor prispevka pred avditorijem. Foto: Jerneja Fridl

Gre torej za proces, ki naj Triglavu in njegovi gorski okolici zagotovi zadovoljevanje raznolikih potreb in želja sedanjim generacijam, to isto pa naj omogoči tudi prihodnjim rodovom. Trajnostni športni turizem naj bo torej predvsem prizanesljiv do naravnega, kulturnega in socialnega okolja, hkrati pa naj zagotavlja zadovoljstvo udeležencem. V bistvu trajnostni športni turizem zagotavlja optimalno uporabo naravnega okolja, vzdržuje ekološke procese ter pomaga varovati naravne vire in biološko raznovrstnost (Mihalič, 2006, 2008). To mora v največji možni meri veljati tudi za Triglav in njegov gorski okoliš, še posebej zato, ker se nahaja v Triglavskem narodnem parku.

■ Zaključek

Posvet v Mojstrani je bil posvečen posameznim obletnicam Triglava, med katerimi je prvi dokumentirani vzpon na našo najvišjo goro gotovo najpomembnejši. Ob številnih prispevkih in predstavitvah je prinesel nekatere nove ugotovitve in spoznanja. Raznolika in bogata programska zasnova je omogočala obravnavo Triglava in triglavskega pogorja z različnih strokovnih zornih kotov in gledišč. Z vidika narodne dediščine in preteklega zgodovinskega toka dogodkov je Triglav v zavesti Slovencev in Slovencev globoko zasidran. Postal je narodov simbol upora in obstoja. V sedanjem

Gorniki pri Aljaževem stolpu ob zatonu večera. Foto fotografije s posveta: Herman Berčič

času pa vzpon na njegov vrh pomeni izjemno doživljajsko izkušnjo ter duševno in duhovno sprostitev, hkrati pa tudi notranjo obogatitev.

Triglav še ostaja simbol Slovincem pa tudi mladim, vendar pa slednjim ob določenih pridobljenih izkušnjah, predvsem v družinskem okolju. Družina je namreč zelo pomemben dejavnik pri ozaveščanju in oblikovanju odnosa mladih do Triglava in vsega, kar je povezano z njim.

Na posvetu so bili dani odgovori v zvezi z značilnostmi pristopov na najvišjo goro v Sloveniji. Predvsem je smiselno sistematično zbiranje podatkov o vzponih na Triglav, ki jih do sedaj praktično ni bilo. Vsakoletni vse številčnejši obisk Triglava je ob množici planincev in gornikov – zlasti v poletnih mesecih – z vidika trajnostnega razvoja in ohranjanja gorske narave že vprašljiv in tudi moteč. V najkrajšem možnem času bo potrebno odgovoriti na vprašanje optimalnega (dnevnega) obiska Triglava in visokogorja nasploh. Doseči bo treba dinamično ravnovesje pohodov in vzponov, kjer pa mora biti varovanju okolja dano več poudarka kot doslej.

Poti, ki vodijo na Triglav, so mnogotere, predvsem iz posameznih Alpskih dolin. Dostopne so v vseh letnih časih, čeprav se v zimskih razmerah v gore podaja manj planincev in gornikov. Vse to je osnova za pohodniški in gorniški (gorski turizem) v celotnem triglavskem pogorju, še posebej

tudi zaradi številnih planinskih koč in zavetišč, ki omogočajo planincem in gornikom načrtovanje pohodov in tur v daljšem časovnem obdobju. Čeprav je Triglav pozimi manj obiskan, pa so zato zelo cenjene zimske turno smučarske poti. S turnimi smučarji pa te postajajo sestavni del zimsko-športnega turizma v triglavskem pogorju. Za prihodnost izjemnega visokogorskega naravnega okolja, ki ga simbolizira Triglav, pa je nadvse pomembno, da na osnovi načel trajnostnega razvoja in trajnostnega športnega turizma, vse to ohranimo generacijam Slovencev in Slovincem, ki prihajajo za nami.

Literatura

1. Berčič, H. in sod. (2010). Šport v turizmu. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
2. Berčič, H. (2018). Triglav z vidika športnega turizma. V Zorn, M., Mikša, P., Lačen Benedičič, I., Ogrin, M., Kunstelj, A. M. (ur.). *Zbornik Triglav 240*. 285–290. Ljubljana: ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika.
3. Mihalič, T. (2006). *Trajnostni turizem*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
4. Mihalič, T. (2008). Trajnostni razvoj evropskega turizma. *Turizem* 10–12.
5. Mikša, P., Ogrin, M., Glojek, K. (2018). Gorska identiteta Slovencev. V Zorn, M., Mikša, P., Lačen Benedičič, I., Ogrin, M., Kunstelj, A. M. (ur.). *Zbornik Triglav 240*. 157–165. Ljubljana: ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika.

6. Mrak, N., Zupanc, A. (2018). Triglav – moj dom? V Zorn, M., Mikša, P., Lačen Benedičič, I., Ogrin, M., Kunstelj, A. M. (ur.). *Zbornik Triglav 240*. 269–277. Ljubljana: ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika.
7. Mrak, N., Odar, M., Krek, A., Marolt, M. in Breznik, K. (2018). Značilnosti pristopov na najvišjo goro v Sloveniji (Triglav, 2864 m) V Zorn, M., Mikša, P., Lačen Benedičič, I., Ogrin, M., Kunstelj, A. M. (ur.). *Zbornik Triglav 240*. 187–203. Ljubljana: ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika.
8. Strojini, T. in sod. (1980). *Triglav, gora naših gor*. Maribor: Obzorja Maribor.
9. Šegula, P. (1978). *Nevarnosti v gorah*. Ljubljana: Planinska založba Slovenije.

Dr. Herman Berčič
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport
Profesor v pokoju
herman.bercic@gmail.com